

ИСТОРИЈА

**Испитни каталог
за државну матуру у
школској години 2023/2024.**

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

ИСПИТНИ КАТАЛОГ ЗА **ДРЖАВНУ МАТУРУ** У ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ 2023/2024.
ИСТОРИЈА

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

САДРЖАЈ

УВОД	5
1. ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА	6
2. ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	7
2.1. РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА	10
3. СТРУКТУРА ИСПИТА	20
4. ТЕХНИЧКИ ОПИС ИСПИТА	21
4.1. ТРАЈАЊЕ ИСПИТА	21
4.2. ИЗГЛЕД ИСПИТА И НАЧИН РЕШАВАЊА	21
4.3. ПРИБОР	21
5. ОПИС БОДОВАЊА	22
6. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА	23
6.1. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	23
6.2. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА (ХРОНОЛОГИЈЕ)	24
6.3. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА (УЗ ПОЛАЗНИ САДРЖАЈ)	25
6.4. ПРИМЕР ЗАДАТКА ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА	26
7. ПРИПРЕМА ЗА ИСПИТ	32

УВОД

Историја је изборни предмет државне матуре.

Испитни каталог за државну матуру из Историје темељни је документ испита у којем су наведени и објашњени садржаји, критеријуми те начини испитивања и вредновања знања у школској години 2023/2024. Усклађен је с одобреним курикулумом за Историју за основне школе и гимназије у Републици Хрватској¹.

Садржи седам поглавља:

1. Подручја испитивања
2. Образовни исходи
3. Структура испита
4. Технички опис испита
5. Опис бодовања
6. Примери задатака
7. Припрема за испит.

У првом и другом поглављу наведено је шта се испитује у испиту. У првome поглављу наведена су подручја испитивања, а у другоме кључна знања и вештине које кандидат² треба усвојити.

У трећем, четвртом и петом поглављу описани су начин испитивања, структура и облик испита, врсте задатака те начин решавања и вредновања задатака и испитних целина.

У шестом поглављу наведени су примери задатака с детаљним објашњењем, а у седмом поглављу објашњено је на који се начин треба припремити за испит.

¹ НН, бр. 27/19., 557 (20. 3. 2019.), Одлука о доношењу курикулума за наставни предмет Историја за гимназије у Републици Хрватској

² Термин „кандидат” у испитноме каталогу подразумева родну разлику те се односи и на кандидаткиње и на кандидате.

1. ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА

Циљ је испита државне матуре из Историје утврдити разину усвојености знања (чињеница и генерализација) те разину развијености когнитивних способности дефинисаних кроз исходе учења током образовања кандидата. Тај се циљ очитује:

- у сагледавању прошлости уз кориштење вештинама и техничким концептима времена и простора, узрока и последица, континуитета и промена, рада с историјским изворима, историјске перспективе те упоређивања и сучељавања
- у аргументованом расправљању уз прихваћање различитих утемељених стајалишта
- у разумевању раздобља и друштва укључујући важне догађаје, појединце, процесе, појаве као и важна обележја историјских раздобља и друштава која су предмет проучавања уз примену прикладне терминологије.

Испитом државне матуре из Историје испитују се садржаји из опште и националне историје од праисторије до савременог доба. Ти су садржаји подељени у четири подручја испитивања:

1. *Праисторија и стари век*
2. *Средњи и рани нови век*
3. *Раздобље од почетка 18. века до краја 1918. године*
4. *Раздобље након 1918. године.*

2. ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ

У овоме су поглављу за свако подручје испитивања наведени образовни исходи односно конкретни описи онога шта кандидат мора знати и разумети да би остварио жељени резултат у испиту државне матуре из Историје.

У табели 1. наведени су образовни исходи подручја испитивања *Праисторија и стари век*.

Табела 1. Образовни исходи подручја Праисторија и стари век

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*
1.1. Праисторија и стари век	Кандидат анализира друштвене промене и односе између друштвених скупова у праисторији и старом веку. (POV SŠ A.1.1.)
	Кандидат анализира улогу и важност привредних активности у праисторији и старом веку. (POV SŠ B.1.1.)
	Кандидат анализира важност ширења проналазака и технологије у праисторији и старом веку. (POV SŠ C.1.1.)
	Кандидат истражује процес стварања и ширења државе на Старом истоку и у Европи. (POV SŠ D.1.1.)
	Кандидат анализира утицај државног уређења на права и статус појединца у старом веку. (POV SŠ D.1.2.)
	Кандидат анализира различите идеје, уметност и предмете за свакодневну употребу у праисторији и у старом веку. (POV SŠ E.1.1.)
	Кандидат истражује појаву и развој писма те обележја религија у старом веку. (POV SŠ E.1.2.)

У табели 2. наведени су образовни исходи подручја испитивања *Средњи и рани нови век*.

Табела 2. Образовни исходи подручја Средњи и рани нови век

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*
2.1. Средњи и рани нови век	Кандидат анализира друштвене промене и односе између друштвених скупова у средњем и раном новом веку. (POV SŠ A.2.1.)
	Кандидат анализира привредну динамику средњег и раног новог века. (POV SŠ B.2.1.)
	Кандидат анализира утицаје развоја науке и технологије на друштвени и привредни развој током средњег и раног новог века. (POV SŠ C.2.1.)
	Кандидат анализира државно-политички развој у средњем и раном новом веку у свету, Европи и у хрватским земљама. (POV SŠ D.2.1.)
	Кандидат упоређује различите идеје, уметничке стилове и достигнућа средњег и раног новог века. (POV SŠ E.2.1.)
	Кандидат анализира сукобе и прожимања религија у друштвима и културама средњег и раног новог века. (POV SŠ E.2.2.)

У табели 3. наведени су образовни исходи подручја испитивања *Раздобље од почетка 18. века до краја 1918. године*.

Табела 3. Образовни исходи подручја Раздобље од почетка 18. века до краја 1918. године

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*
3.1. Раздобље од почетка 18. века до краја 1918. године	Кандидат процењује друштвене промене и сеобе у свету и Хрватској од 18. века до почетка 20. века. (POV SŠ A.3.1.)
	Кандидат просуђује различитост и динамику економских промена у свету и хрватским земљама од 18. до почетка 20. века. (POV SŠ B.3.1.)
	Кандидат просуђује повезаност индустријских револуција, науке и образовања с развојем нација и национализама. (POV SŠ C.3.1.)
	Кандидат тумачи узроке и последице националних покрета, идеологија и ратова у свету и у хрватским земљама до почетка 20. века. (POV SŠ D.3.1.)
	Кандидат класификује моделе и различите концепте националних интеграција у свету и на простору хрватских земаља. (POV SŠ D.3.2.)
	Кандидат вреднује културно стваралаштво, филозофске правце и уметничке стилове у свету, Европи и Хрватској од 18. века до почетка 20. века. (POV SŠ E.3.1.)

У табели 4. наведени су образовни исходи подручја испитивања *Раздобље након 1918. године*.

Табела 4. Образовни исходи подручја Раздобље након 1918. године

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА	ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*
4.1. Раздобље након 1918. године	Кандидат просуђује односе различитих друштвених скупова те динамику друштвених промена у Хрватској, Европи и свету у првој половини 20. века. (POV SŠ A.4.1.)
	Кандидат преиспитује различите облике и етапе привредног развоја 20. и 21. века у Хрватској, Европи и свету. (POV SŠ B.4.1.)
	Кандидат вреднује развој технологије и проналаске који су променили живот човека у 20. и 21. веку. (POV SŠ C.4.1.)
	Кандидат преиспитује процес развоја држава и њихово политичко уређење у свету и Европи након двају светских ратова. (POV SŠ D.4.1.)
	Кандидат просуђује настанак и нестанак двеју југославенских држава као и стварање самосталне и демократске Хрватске. (POV SŠ D.4.2.)
	Кандидат просуђује људско стваралаштво у 20. и 21. веку. (POV SŠ E.4.1.)

2.1. РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА

У табели 5. наведени су и разрађени образовни исходи подручја испитивања *Праисторија и стари век*.

Табела 5. Разрада образовних исхода подручја Праисторија и стари век

ПОДРУЧЈЕ 1. ПРАИСТОРИЈА И СТАРИ ВЕК		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА**	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА***
<p>Кандидат анализира друштвене промене и односе између друштвених скупина у праисторији и старом веку. (POV SŠ A.1.1.)</p> <p>Кандидат анализира улогу и важност привредних активности у праисторији и старом веку. (POV SŠ B.1.1.)</p> <p>Кандидат анализира важност ширења проналазка и технологије у праисторији и старом веку. (POV SŠ C.1.1.)</p> <p>Кандидат истражује процес стварања и ширења државе на Старом истоку и у Европи. (POV SŠ D.1.1.)</p> <p>Кандидат анализира утицај државнога уређења на права и статус појединца у старом веку. (POV SŠ D.1.2.)</p> <p>Кандидат анализира различите идеје, уметност и предмете за свакодневну употребу у праисторији и у старом веку. (POV SŠ E.1.1.)</p> <p>Кандидат истражује појаву и развој писма те обележја религија у старом веку. (POV SŠ E.1.2.)</p>	VP – Кандидат одређује временске и просторне одреднице	<p>VP</p> <ul style="list-style-type: none"> праисторијског раздобља и старог века у свету, Европи и Хрватској користећи се различитим врстама временских и просторних организатора попут карте или ленти времена.
	UP – Кандидат категоризује/ објашњава узроке и последице	<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвених промена те настанка друштвених скупина и односа међу њима.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> Привредних активности те ширења проналазка и технологије.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> процеса стварања и ширења држава и утицаја државнога уређења на права и статус појединца.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> појаве и развоја писма.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> веровања и култова у праисторији те настанка и обележја религија у старом веку.
	KP – Кандидат објашњава континуитет и промене	<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвених скупина у праисторији и старом веку.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> привредних активности и развоја технологије.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> стварања држава.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> развоја писма.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> религијскога живота у старом веку.

ПОДРУЧЈЕ 1. ПРАИСТОРИЈА И СТАРИ ВЕК		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА**	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА***
	RPI – Кандидат се користи подацима из извора којима објашњава историјске догађаје, појаве и процесе	RPI ♦ развоја друштва и привреде.
		RPI ♦ развоја технологије.
		RPI ♦ стварања и ширења држава и утицаја државног уређења на права и статус појединца.
		RPI ♦ развоја писма.
		RPI ♦ веровања и култова у праисторији настанка и обележја религија у старом веку.
	RP – Кандидат објашњава различите перспективе	RP ♦ друштвених појава, процеса и привредног развоја.
		RP ♦ ширења проналазака и технологије.
		RP ♦ процеса стварања и ширења држава и утицаја државног уређења на права и статус појединца.
		RP ♦ веровања и култова у праисторији те настанка и обележја религија у старом веку.
		RP ♦ појаве и развоја писма.
		RP ♦ идеја у уметности и предмета за свакодневну употребу.

ПОДРУЧЈЕ 1. ПРАИСТОРИЈА И СТАРИ ВЕК		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ*	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА**	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА***
	US – Кандидат упоређује и сучељава различите интерпретације	US ♦ друштвених појава, процеса и привредног развоја.
		US ♦ ширења проналазака и технологије.
		US ♦ стварања и ширења држава и утицаја државног уређења на права и статус појединца.
		US ♦ појаве и развоја писма.
		US ♦ веровања и култова у праисторији те настанка и обележја религија у старом веку.
		US ♦ идеја у уметности и предмета за свакодневну употребу.

* шифра исхода одређује домену прописану курикулумом

** Значење скраћенице концепата према курикулуму може се пронаћи испод табеле 5.

*** Конкретни попис тематских садржаја у сваком подручју испитивања кандидати могу пронаћи у Курикулуму за Историју.

Скраћенице техничких концепата према курикулуму:

VP (Време и простор)

UP (Узроци и последице)

KP (Континуитет и промена)

RPI (Рад с историјским изворима)

PP (Историјска перспектива)

US (Упоредба и сучељавање)

Објашњење сваког од наведених техничких концепата кандидати могу пронаћи у курикулуму.

У табели 6. наведени су и разрађени образовни исходи подручја испитивања *Средњи и рани нови век*.

Табела 6. Разрада образовних исхода подручја *Средњи и рани нови век*

ПОДРУЧЈЕ 2. СРЕДЊИ И РАНИ НОВИ ВЕК		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
<p>Кандидат анализира друштвене промене и односе између друштвених скупова у средњем и раном новом веку. (POV SŠ A.2.1.)</p> <p>Кандидат анализира привредну динамику средњег и раног новог века. (POV SŠ B.2.1.)</p> <p>Кандидат анализира утицаје развоја науке и технологије на друштвени и привредни развој током средњег и раног новог века. (POV SŠ C.2.1.)</p> <p>Кандидат анализира државно-политички развој у средњем и раном новом веку у свету, Европи и у хрватским земљама. (POV SŠ D.2.1.)</p> <p>Кандидат упоређује различите идеје, уметничке стилове и достигнућа средњег и раног новог века. (POV SŠ E.2.1.)</p> <p>Кандидат анализира сукобе и прожимања религија у друштвима и културама средњег и раног новог века. (POV SŠ E.2.2.)</p>	VP – Кандидат одређује временске и просторне одреднице	<p>VP</p> <ul style="list-style-type: none"> средњег и раног новог века у свету, Европи и Хрватској користећи се различитим врстама временских и просторних организатора попут карти и ленти времена.
	UP – Кандидат објашњава узроке и последице	<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвених промена, привредног развоја и економског приближавања Европе ваневропским цивилизацијама.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> развоја науке и технологије на друштвени и привредни развој.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> обликовања државних организација и државног развоја хрватских земаља.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> појаве уметничких стилова и културних достигнућа.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> утицаја религије на духовни живот и културни развој.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> сукоба и прожимања религија у друштвима и културама средњег и раног новог века.
	KP – Кандидат објашњава континуитет и промене	<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> економске динамике средњег и раног новог века.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвеног и привредног развоја преко науке и технологије.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> обликовања државних организација и државног развоја хрватских земаља.

ПОДРУЧЈЕ 2. СРЕДЊИ И РАНИ НОВИ ВЕК		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
	КР – Кандидат објашњава континуитет и промене	КР ♦ уметничких стилова и културних достигнућа.
		КР ♦ духовнога живота и културнога развоја преко религије
	RPI – Кандидат анализира/ употребљава податке из извора којима објашњава историјске појаве, процесе и догађаје	RPI ♦ унутар друштвених односа, структура и промена, привредног развоја и економског приближавања Европе ваневропским цивилизацијама.
		RPI ♦ у развоју науке и технологије који утичу на друштвени и привредни развој.
		RPI ♦ на примеру обликовања државних организација и државнога развоја хрватских земаља.
		RPI ♦ из уметности и културе
		RPI ♦ из религије који утичу на духовни живот и културни развој на темељу примарних и секундарних историјских извора.
	РР – Кандидат објашњава различите перспективе	РР ♦ друштвених промена, привредног развоја и економског приближавања Европе ваневропским цивилизацијама.
		РР ♦ развоја науке и технологије.
		РР ♦ обликовања државних организација и државнога развоја хрватских земаља.
		РР ♦ појаве уметничких стилова и културних достигнућа.

ПОДРУЧЈЕ 2. СРЕДЊИ И РАНИ НОВИ ВЕК		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
	PP – Кандидат објашњава различите перспективе	PP ♦ утицаја религије на духовни живот и културни развој.
		PP ♦ сукоба и прожимања религија у друштвима и културама средњег и раног новог века.
	US – Кандидат упоређује и сучељава различите интерпретације	US ♦ друштвених промена, привредног развоја и економског приближавања Европе ваневропским цивилизацијама.
		US ♦ развоја науке и технологије.
		US ♦ обликовања државних организација и државног развоја хрватских земаља.
		US ♦ појаве уметничких стилова и културних достигнућа.
		US ♦ утицаја религије на духовни живот и културни развој.
		US ♦ сукоба и прожимања религија у друштвима и културама средњег и раног новог века.

У табели 7. наведени су и разрађени образовни исходи подручја испитивања *Од почетка 18. века до краја 1918. године*.

Табела 7. Разрада образовних исхода подручја Од почетка 18. века до краја 1918. године

ПОДРУЧЈЕ 3. ОД ПОЧЕТКА 18. ВЕКА ДО КРАЈА 1918. ГОДИНЕ		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
<p>Кандидат процењује друштвене промене и сеобе у свету и Хрватској од 18. века до почетка 20. века. (POV SŠ A.3.1.)</p> <p>Кандидат просуђује различитост и динамику економских промена у свету и хрватским земљама од 18. до почетка 20. века. (POV SŠ B.3.1.)</p> <p>Кандидат просуђује повезаност индустријских револуција, науке и образовања с развојем нација и национализма. (POV SŠ C.3.1.)</p> <p>Кандидат тумачи узроке и последице националних покрета, идеологија и ратова у свету као и у хрватским земљама до почетка 20. века. (POV SŠ D.3.1.)</p> <p>Кандидат класификује моделе и различите концепте националних интеграција у свету и на простору хрватских земаља. (POV SŠ D.3.2.)</p> <p>Кандидат вреднује културно стваралаштво, филозофске правце и уметничке стилове у свету, Европи и Хрватској од 18. века до почетка 20. века. (POV SŠ E.3.1.)</p>	VP – Кандидат одређује временске и просторне одреднице	<p>VP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвених, привредних, политичких, научних, културних и технолошких промена од 18. века до краја 1918. године у свету, Европи и Хрватској користећи се различитим врстама временских и просторних организатора попут карти и ленте времена.
	UP – Кандидат објашњава узроке и последице	<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвених и привредних промена те сеоба.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> развоја науке и технологије.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> ратова, револуционарних и националних покрета те идеологија.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> развоја културе, филозофије и уметности од 18. века до краја 1918. године у свету, Европи и Хрватској.
	KP – Кандидат објашњава развој и промене	<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> друштвених и привредних односа те сеоба.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> науке и технологије.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> ратова, револуционарних и националних покрета те идеологија.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> културе, филозофије и уметности од 18. века до краја 1918. године у свету, Европи и Хрватској.

ПОДРУЧЈЕ 3. ОД ПОЧЕТКА 18. ВЕКА ДО КРАЈА 1918. ГОДИНЕ		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
	RPI – Кандидат обликује одговор који укључује податке из извора којима објашњава	RPI ♦ друштвене и привредне промене те сеобе.
		RPI ♦ развој науке и технологије.
		RPI ♦ ратове, револуционарне и националне покрете те идеологије.
		RPI ♦ развој културе, филозофије и уметности на темељу примарних и секундарних историјских извора.
	PP – Кандидат објашњава различите перспективе	PP ♦ друштвених и привредних промена те сеоба.
		PP ♦ развоја науке и технологије.
		PP ♦ ратова, револуционарних и националних покрета те идеологија.
		PP ♦ развоја културе, филозофије и уметности од 18. века до краја 1918. године у свету, Европи и Хрватској.
	US – Кандидат анализира различите интерпретације	US ♦ друштвених и привредних промена те сеоба.
		US ♦ развоја науке и технологије.
		US ♦ ратова, револуционарних и националних покрета те идеологија.
		US ♦ развоја културе, филозофије и уметности од 18. века до краја 1918. године у свету, Европи и Хрватској.

У табели 8. наведени су и разрађени образовни исходи подручја испитивања *Раздобље након 1918. године*.

Табела 8. Разрада образовних исхода подручја Раздобље након 1918. године

ПОДРУЧЈЕ 4. РАЗДОБЉЕ НАКОН 1918. ГОДИНЕ		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
<p>Кандидат просуђује односе различитих друштвених скупина те динамику друштвених промена у Хрватској, Европи и свету у првој половини 20. века. (POV SŠ A.4.1.)</p> <p>Кандидат преиспитује различите облике и етапе привредног развоја 20. и 21. века у Хрватској, Европи и свету. (POV SŠ B.4.1.)</p> <p>Кандидат вреднује развој технологије и проналаске који су променили живот човека у 20. и 21.веку. (POV SŠ C.4.1.)</p> <p>Кандидат преиспитује процес развоја држава и њихово политичко уређење у свету и Европи након двају светских ратова. (POV SŠ D.4.1.)</p> <p>Кандидат просуђује настанак и нестанак двеју југославенских држава као и стварање самосталне и демократске Хрватске. (POV SŠ D.4.2.)</p> <p>Кандидат просуђује људско стваралаштво у 20. и 21. веку (POV SŠ E.4.1.)</p>	VP – Кандидат одређује временске и просторне одреднице	<p>VP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ друштвенога, политичкога и привредног развоја европских држава и међународних односа након 1918. године те политички и државно правни положај Хрватске од краја Првога светског рата до уласка у Европску унију користећи се различитим врстама временских и просторних организатора попут карти и ленти времена.
	UP – Кандидат анализира узроке и последице	<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ развоја демократских система и појаве тоталитарних режима.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ војних сукоба и масовних страдања у 20. веку.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ економских активности, развоја економија и нових технологија.
		<p>UP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ односа политике и уметности након 1918. године.
	KP – Кандидат објашњава континуитет и промене	<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ развоја демократских система те домета, ритма и трајања тоталитарних режима.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ војних сукоба и масовних страдања у 20. веку.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ економских активности, развоја економија и нових технологија.
		<p>KP</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ односа политике и уметности након 1918. године.

ПОДРУЧЈЕ 4. РАЗДОБЉЕ НАКОН 1918. ГОДИНЕ		
ОБРАЗОВНИ ИСХОДИ	РАЗРАДА ОБРАЗОВНИХ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА	РАЗРАДА САДРЖАЈА ЗА ИЗРАДУ ПИТАЊА
	RPI – Кандидат обликује одговор који укључује податке из извора којима објашњава	RPI ♦ развој демократских система те домет, ритам и трајање тоталитарних режима.
		RPI ♦ војне сукобе и масовна страдања у 20. веку.
		RPI ♦ економске активности, развој економија и нових технологија.
		RPI ♦ однос политике и уметности након 1918. године на темељу примарних и секундарних историјских извора.
	PP – Кандидат анализира различите перспективе	PP ♦ развоја демократских система и појаве тоталитарних режима.
		PP ♦ војних сукоба и масовних страдања у 20. веку.
		PP ♦ економских активности, развоја економија и нових технологија.
		PP ♦ односа политике и уметности након 1918. године.
	US – Кандидат анализира различите интерпретације	US ♦ развоја демократских система и појаве тоталитарних режима.
		US ♦ војних сукоба и масовних страдања у 20. веку.
		US ♦ економских активности, развоја економија и нових технологија.
		US ♦ односа политике и уметности након 1918. године.

3. СТРУКТУРА ИСПИТА

Испит државне матуре из Историје садржи **47** задатака.

Од кандидата се очекује познавање темељне историјске терминологије, догађаја, појава и процеса те разумевање узрочно-последичних веза (разликовање и класификовање узрока и последица историјских догађаја, појава и процеса, редоследа историјских догађаја, појава и процеса, историјских промена и континуитета, историјских извора кроз анализу илустративних и текстуалних материјала при интерпретацији историјских карти и хронолошких и статистичких табела) те способност хронолошкога размишљања.

Структура испита за школску годину 2023/2024. приказана је у табели 9.

Табела 9. Структура испита из Историје

ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА	БРОЈ ЗАДАТАКА ПО ПОДРУЧЈУ ИСПИТИВАЊА	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА (ХРОНОЛОГИЈА)	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА УЗ ПОЛАЗНИ САДРЖАЈ*	ЗАДАТАК ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА
Праисторија и стари век	10	6	2	2	0
Средњи и рани нови век	11	7	2	2	0
Од почетка 18. века до краја 1918.	12	8	2	2	0
Раздобље након 1918.	14	9	2	2	1
УКУПНО	47	30	8	8	1

* У свакоме задатку два су питања везана за заједнички полазни материјал (историјска карта, историјски извор или сликовни прилог).

4. ТЕХНИЧКИ ОПИС ИСПИТА

Технички опис испита подразумева трајање испита, изглед и начин решавања испита те прибор за решавање испита.

4.1. ТРАЈАЊЕ ИСПИТА

Испит државне матуре из Историје траје **135 минута** без паузе.

Временик provedбе би ће објављен на мрежној страници Националног центра за вањско вредновање образовања (www.ncvvo.hr).

4.2. ИЗГЛЕД ИСПИТА И НАЧИН РЕШАВАЊА

Кандидат добива сигурносну врећицу у којој су испитна књижица, лист за одговоре и лист за концепт.

Важно је пажљиво прочитати текст општих упутстава и текст упутства за решавање задатака и означавање тачних одговора.

У задацима затвореног типа (задаци вишеструког избора) кандидат мора означити тачне одговоре знаком X на листу за одговоре. Ако кандидат означи више од једнога одговора, задатак ће се бодовати с 0 (нула) бодова без обзира на то шта је међу означенима и тачан одговор.

У задацима отвореног типа (задатак продуженог одговора) кандидат мора одговорити на предвиђено место у испитној књижици према упутству које је заданао у задатку. Ако кандидат погрешно, треба да прецрта нетачан одговор, стави га у заграду, напише тачан одговор и стави параф (искључиво скраћени потпис, а не пуно име и презиме) поред тачног одговора.

При решавању задатака отвореног типа кандидати могу употребљавати лист за концепт, али на крају морају своје одговоре читко уписати на предвиђено место у испитној књижици.

4.3. ПРИБОР

Током писања испита допуштено је употребљавати искључиво хемијску оловку којом се пише плавом или црном бојом.

5. ОПИС БОДОВАЊА

Кандидат у испиту може остварити 63 бода.

Сваки тачно означен одговор у задацима вишеструког избора и у задацима вишеструког избора (хронологије) доноси један бод.

Сваки тачно означен одговор у задацима вишеструког избора (уз полазни садржај) доноси један бод. Успешним решавањем тих задатака кандидат може остварити два бода.

Задатак отвореног типа доноси максимално три бода за сваки утврђени критеријум. Успешним решавањем тога задатка кандидат може остварити девет бодова.

Лествица бодовања приказана је у табели 10.

Табела 10. Бодовање испита из Историје

ПОДРУЧЈА ИСПИТИВАЊА	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА (ХРОНОЛОГИЈА)	ЗАДАЦИ ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА УЗ ПОЛАЗНИ САДРЖАЈ	ЗАДАТАК ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА	УКУПНО
Праисторија и стари век	6	2	4	0	12
Средњи и рани нови век	7	2	4	0	13
Од почетка 18. века до краја 1918.	8	2	4	0	14
Раздобље након 1918.	9	2	4	9	24
УКУПНО	30 БОДОВА	8 БОДОВА	16 БОДОВА	9 БОДОВА	63 БОДА

6. ПРИМЕРИ ЗАДАТАКА

У овоме поглављу наведени су примери задатака. Уз сваки пример задатка наведена су упутства за решавање задатка, тачан одговор, образовни исход који се тим задатком испитује те начин бодовања.

6.1. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА

Задатак вишеструког избора састоји се од упутства (у којом је описан начин решавања задатка и која је заједничка за све задатке тога типа у низу), основе (у којој је постављен задатак) те четирију понуђених одговора од којих је један тачан.

Упутство за решавање задатка вишеструког избора гласи:

У следећему задатку од више понуђених одговора само је **један** тачан.

Тачан одговор морате означити знаком X на листу за одговоре.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

Шта је од наведенога узрок појаве колоната?

- A. велики трошкови за бирократију
- B. Диоклецијанов едикт о ценама
- C. Велика сеоба народа
- D. смањење броја робова

ТАЧАН ОДГОВОР: D. смањење броја робова

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: POV ŠŠ B.1.1. Кандидат анализира улогу и важност привредних активности у праисторији и старом веку.

БОДОВАЊЕ: 1 бод – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор, одговор није означен или је означено више одговора

6.2. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА (ХРОНОЛОГИЈЕ)

Задатак вишеструког избора (хронологије) састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка и која је заједничка за све задатке тога типа у низу) и основе (у којој је постављен задатак) те четирију понуђених одговора од којих је један тачан.

Упутство за решавање задатка вишеструког избора (хронологије) гласи:

У следећему задатку од више понуђених одговора само је **један** тачан.

Тачан одговор морате означити знаком X на листу за одговоре.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

У којему су низу тачно хронолошки поредани догађаји из раздобља настанка самосталне и суверене Републике Хрватске?

- A.** конституисање првога вишестраначког сабора
 - почетак тзв. балван-револуције
 - прихватање првога устава Републике Хрватске → крвави Ускрс
- B.** почетак тзв. балван-револуције
 - конституисање првога вишестраначког сабора
 - прихватање првога устава Републике Хрватске → крвави Ускрс
- C.** крвави Ускрс → конституисање првога вишестраначког сабора
 - почетак тзв. балван-револуције
 - прихватање првога устава Републике Хрватске
- D.** конституисање првога вишестраначког сабора → крвави Ускрс
 - прихватање првога устава Републике Хрватске
 - почетак тзв. балван-револуције

ТАЧАН ОДГОВОР: A

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: POV SŠ D.4.2. Ученик просуђује настанак и нестанак двеју југославенских држава као и стварање самосталне и демократске Хрватске.

БОДОВАЊЕ: 1 бод – тачан одговор

0 бодова – нетачан одговор, одговор није означен или је означено више одговора

6.3. ПРИМЕР ЗАДАТКА ВИШЕСТРУКОГ ИЗБОРА (УЗ ПОЛАЗНИ САДРЖАЈ)

Задатак вишеструког избора (уз полазни садржај) састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка и која је заједничка за све задатке тога типа у низу) и основе (у којој је постављен задатак) те четирију понуђених одговора од којих је један тачан.

Упутство за решавање задатка вишеструког избора (уз полазни садржај) гласи:

У следећему задатку проучите историјски извор те одговорите на постављена питања.

Од више понуђених одговора само је **један** тачан.

Тачан одговор морате означити знаком X на листу за одговоре.

Тачан одговор доноси један бод.

Задатак:

„У име Оца, Сина и Светога Духа.

Ја, бан босански Кулин, присежем теби, кнеже Крвашу, и свима дубровачким грађанима да ћу бити искрени пријатељ Вама од сада и до века, и прави мир држати са Вама и веру докле год сам жив. Све Дубровчане који ходе по мојој држави, тргујући, ма где ко пребива или куда пролази, правом ћу вером и правим срцем држати без икакве повреде, осим ако ми неко по својој вољи поклони. И да им не буде од мојих цариника насиља; и док год буду код мене, пружићу им савет и помоћ као шта и саме себи колико год будем могао, без икакве зле примисли. Тако ми Бог помогао и ово свето еванђење. Ја Радоје, дијак банов, писах ово баново писмо од рођења Христовог... лета, месеца августа у двадесет и девети дан, на усечење главе Јована Крститеља.”

1. Шта је бан Кулин одобрио дубровачким трговцима?

- A. оснивање колонија
- B. слободну трговину
- C. верске слободе
- D. оснивање школа

2. Из којег је века приказани документ?

- A. из 12. века
- B. из 13. века
- C. из 14. века
- D. из 15. века

ТАЧНИ ОДГОВОРИ:

- 1. B. слободну трговину
- 2. A. из 12. века

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: POV SŠ D.2.1. Кандидат анализира државно-политички развој у средњем и раном новом веку у свету, Европи и у хрватским земљама.

БОДОВАЊЕ: 2 бода – два тачна одговора

1 бод – један тачан одговор

0 бодова – оба нетачна одговора, одговор није означен или је означено више одговора

6.4. ПРИМЕР ЗАДАТКА ПРОДУЖЕНОГ ОДГОВОРА

Задатак продуженог одговора састоји се од упутства (у којем је описан начин решавања задатка) и основе (најчешће питања) у којој је задано шта кандидат треба одговорити.

Упутство за решавање задатка продуженог одговора гласи:

У следећему задатку пажљиво посматрајте историјски извор и одговорите на постављена питања на предвиђено место у испитној књижици.

Задатак:

Пажљиво посматрајте сликовни прилог.

Превод текста са сликовног прилога:

На џепу капута свештеника пише: „бискуп, опат, војвода, гроф, пензија, разметање”. На џепу хлача племића пише: „порез на сол и дуван, обавезна служба, десетина, војна служба”. На мачу племића пише: „поцрвенио од крви”.

На мотици сељака пише: „натопљена сузама”.

Текст испод цртежа: „Можемо се надати да ће игра ускоро бити готова.”

1. Одредите време и простор настанка сликовног прилога.

Објасните друштвено-историјске околности на томе простору користећи се следећим појмовима: „Луј XVI. и апсолутистичка држава”, „три сталежа”, „реформе и банкрот”, „скупштина Генералних сталежа” и „Француска револуција”

2. Наведите којем је сталежу сликовни прилог био намењен. Објасните сврху и поруку приказаног сликовног прилога.

3. Наведите из сликовног прилога три примера/елемента који указују на његову сврху.

НАПОМЕНА:

Питања у задатку продуженог одговора се формулишу у зависности од задатог историјског извора, стога су у основи задатка могуће различите формулације питања.

МОДЕЛ ТАЧНОГА ОДГОВОРА ЗА 1.:

Сликовни прилог је настао **крајем 18. века (1789. године)** у **Француској** у време владавине **Луја XVI**. Француска је у то доба била **апсолутистичка феудална држава** подељена на **три сталежа**: свештенство (први сталеж), племство (други сталеж) те сељаке, раднике и грађане (трећи сталеж). **Први и други сталеж су били повлаштени** и одлучивали су о државним питањима. **Трећи сталеж** чинила је већина становника који су плаћали порез, али нису имали право учествовања у државним службама. Унутар трећег сталежа најтежи положај имали су сељаци и радници. Богати грађани хтели су остварити политички утицај у друштву у складу са својим материјалним богатством. Владавину Луја XVI. обележили су бројни **ратови, неуспешна вањска политика, раскошан живот на двору те криза** због неродних година. То је финансијски исцрпило земљу па је **краљ покушао провести привредне реформе**. Први и други сталеж опирали су се реформама краља не желећи изгубити своје повластице. Трећи сталеж желио је велике промене у друштву. Француска је **прогласила банкрот** те краљ покушава решити проблем **сазивањем скупштине Генералних сталежа** желећи добити подршку за изгласавање пореза. У скупштини се гласовало по начелу један сталеж један глас. На тај су начин припадници Трећег сталежа увек били надгласани. Зато су **припадници Трећег сталежа захтевали да се гласа по принципу један човек један глас**. Како њихов предлог није прихваћен, напустили су скупштину. Овај се догађај сматра **поводом Француске револуције**.

БОДОВАЊЕ:

3 бода

- одређени су време и простор (крај 18. века, 1789. година, Француска) – **1 бод** и
- одређена су најмање четири елемента историјских околности (Луј XVI., апсолутистичка феудална држава, повлаштени први и други сталеж, трећи сталеж, ратови, неуспешна вањска политика, раскошан живот на двору, криза, привредне реформе, проглашење банкрота, скупштина Генералних сталежа као повод Француске револуције) – **2 бода**

2 бода

- одређени су време и простор – **1 бод** и
- одређена су најмање три елемента историјских околности – **1 бод**

1 бод

- одређени су време и простор – **1 бод** ИЛИ
- одређена су најмање два елемента историјских околности – **1 бод**

0 бодова

- Тражени појмови нису наведени ни описани или је описано мање од два елемента.

МОДЕЛ ТАЧНОГА ОДГОВОРА ЗА 2.:

Сликовни прилог је **намењен припадницима Трећег сталежа** јер се сликом слала порука о друштву у којем мањина има повластице и **живи на терет већине**. Сврха сликовног прилога била је **указати на друштвену неједнакост те тежак положај Трећег сталежа, особито сељака**. Из извора је јасно видљиво да су за постојеће стање у друштву највише одговорни најбогатији слојеви државе, први и други сталеж. Сликовни прилог је могао оставити снажну поруку на читатеље и **потакнути припаднике Трећег сталежа на побуну против режима**. Такође, извор је могао оставити једнако снажну поруку **према припадницима Првог и Другог сталежа** о томе како се **време њиховог привилегованог стања у друштву примиче крају**.

БОДОВАЊЕ:**3 бода (наведена су сва три елемента: намена, сврха и порука)**

- наведено је којем је сталежу био намењен сликовни прилог – **1 бод** и
- наведена је сврха сликовног прилога (указати на друштвену неједнакост и на положај Трећег сталежа) – **1 бод** и
- наведена је порука сликовног прилога (потакнути на побуну против режима, показати да се време привилегованог стања примиче крају) – **1 бод**

2 бода (наведена су два од три елемента: намена, сврха, порука)

- наведено је којем је сталежу био намењен сликовни прилог – **1 бод** ИЛИ
- наведена је сврха сликовног прилога (указати на друштвену неједнакост и на положај Трећег сталежа) – **1 бод** ИЛИ
- наведена је порука сликовног прилога (потакнути на побуну против режима, показати да се време привилегованог стања примиче крају) – **1 бод**

1 бод (наведен је један од три елемента: намена, сврха или порука)

- наведено је којему је сталежу био намењен сликовни прилог – **1 бод** ИЛИ
- наведена је сврха сликовног прилога (указати на друштвену неједнакост и на положај Трећег сталежа) – **1 бод** ИЛИ
- наведена је порука сликовног прилога (потакнути на побуну против режима, показати да се време привилегованог стања примиче крају) – **1 бод**

0 бодова

Тражени појмови нису наведени ни описани.

МОДЕЛ ТОЧНОГА ОДГОВОРА ЗА 3.:

Приказ сељака на карикатури који је погрбљен и у отрцаној одећи од ношења припадника племства и свештенства, те приказ богатих и ситих племића и свештеника који јашу сељака. Такођер, из цепа капута свештеника вири папир на којем пише: „бискуп, опат, војвода, гроф, пензија, разметање”. Свештенство не плаћа порез, има пензију и може се разметати богатством. На цепу хлача племића пише: „порез на сол и дуван, обавезна служба, десетина, војна служба”. Тај текст указује које све обавезе има сељак према феудалцима. Реченица на мачу племића: „поцрвенио од крви”, указује на насиље племства над другима, а реченица на мотици сељака: „натопљена сузама” указује на векове неправде, сиромаштва и тешког рада. Реченица испод слике „Можемо се надати да ће игра ускоро бити готова.” указује да ће се друштвени систем ускоро променити.

БОДОВАЊЕ:

3 бода (наведена су најмање три примера/елемента)

- погрбљени сељак у отрцаној одећи
- мотика сељака на којој пише: „натопљена сузама”
- приказ племића који јаше сељака
- мач племића на којем пише: „поцрвенио од крви”
- цеп хлача племића на којем пише: „порез на сол и дуван, обавезна служба, десетина, војна служба”
- приказ свештеника који јаше сељака
- цеп капута свештеника из којег вири папир на којем пише: „бискуп, опат, војвода, гроф, пензија разметање”
- реченица испод слике „Можемо се надати да ће игра ускоро бити готова.”

2 бода

- наведена су најмање два примера/елемента

1 бод

- наведен је најмање један пример/елемент

0 бодова

- Тражени појмови нису наведени.

ПОДРУЧЈЕ ИСПИТИВАЊА: 3. Раздобље од почетка 18. века до краја 1918. године.

ОБРАЗОВНИ ИСХОД: Кандидат тумачи узроке и последице националних покрета, идеологија и ратова у свету као и у хрватским земљама до почетка 20. века.

РАЗРАДА ОБРАЗОВНОГ ИСХОДА ПРЕМА КОНЦЕПТИМА: Кандидат објашњава узроке и последице ратова, револуционарних и националних покрета те идеологија.

Вредновање задатка продуженог одговора

У задатку продуженог одговора могуће је максимално остварити девет бодова.

Свака од тражених саставница у задатку носи по три бода, а бодовање овиси о разини остварености критеријума које је кандидат постигао.

Стручна радна група ће за потребе испита државне матуре разрадити критеријуме за вредновање сваке од тражених саставница.

7. ПРИПРЕМА ЗА ИСПИТ

Испитом државне матуре из Историје испитује се градиво које се редовитим учењем обради до краја четвртог разреда гимназије. Литература за припрему испита сви су уџбеници које је прописало и одобрило Министарство знаности и образовања.

Садржај испитивања се може проверавати помоћу историјских извора, сликовних прилога или историјских географских карти које се налазе подједнако у прописаној литератури за припрему испита као и у литератури изван прописане.

Кандидатима се саветује:

- проучавање исхода према предметном курикулуму
- решавање спроведених испита.

Начин полагања испита државне матуре као и мере које се изричу у случају недо-звољеног понашања ученика су прописани Правилником о полагању државне матуре (Народне новине, 1/13, 41/19, 127/19, 55/20, 53/21, 126/21 и 19/23).

